

Beseda redakce

Tendence vývoje a řešení vojskové pořádkové služby

Vysoké tempo operací vyžaduje vedle moderních přepravních prostředků i moderní způsob řízení pohybu vojsk.

Ve VM čís. 3/1965 jsme v diskusi ukázali na problémy součinnosti při řízení operačních přesunů.

Neméně aktuálním a důležitým úkolem je pořádková služba, zejména pořádková služba vojsková. K řešení těchto problémů besedují:

plukovník Jan R a b a n,

podplukovník Jiří C h a l u p a.

1. V naší armádě organizují velitelé a štáby pořádkovou službu podle předpisů Vševojsk-1-1 a Oper-51-2. Jaké jsou dosahované výsledky a získané zkušenosti?

S. Raban: Důležitost plynulého a rychlého přeskupování vojsk ke splnění cílů operací vyžaduje, aby se dostala na soudobou výši i pořádková služba jako hlavní prostředek zabezpečení přesunu vojsk a týlového provozu.

V této oblasti byla zatím věnována pozornost převážně zabezpečení týlového provozu. Výsledkem je existence provozních silničních útvarů a v podstatě jednotný a ustálený názor na jejich použití i způsob činnosti. V podstatě vyhovuje podmínkám i řešení teritoriální pořádkové služby.

V posledních letech se věnovalo nejméně pozornosti nejdůležitější složce — pořádkové službě vojskové. Dnes máme pro její činnost návrh předpisu, který již zastaral, pojetí v praxi vojsk není jednotné a nedostatečně je vyřešena součinnost tří uvedených systémů, které objektivně existují, i když je předpis nerozlišuje.

Pořádková služba jako celek neodpovídá potřebám vedení operací; zejména dnešní vojsková pořádková služba nemůže zabezpečovat potřebnou rychlost přesunů vojsk v jaderné a raketové válce.

S. Chalupa: Návrh předpisu „Oper-51-2 Organizace a provádění pořádkové služby“ vyžaduje, aby přesun vojsk byl zabezpečen pořádkovou službou již před zahájením pochodu. Pohotovosti pořádkové služby se má docílit rozestavením stanovišť a hlídek, průvodců, směrniců a umístěním ukazatelů cest na celou hloubku pochodu nebo alespoň na jeho podstatnou část. Splnění těchto úkolů

ovšem vyžaduje velký předstih ve vyslání pořádkových jednotek na osy, předchozí zpracování plánu přesunu, pořízení potřebných výpisů pro orgány pořádkové služby a včasné organizování velení a spojení.

Takové řešení však vyhovovalo pro pomalejší spád operace a menší úhrozu pochodujičích vojsk. Dnešní časté vynucené změny pochodových os, vyvolané zejména údery raketových jaderných prostředků taktického, operačního i strategického dosahu, ukázaly nevhodnost tohoto řešení.

S. Raban: První větší zkušenosti z těchto vynucených změn jsme získali na cvičení s vojsky 2. VO v roce 1961. Po zahájení přesunu armády došlo v důsledku pozemních jaderných úderů k nutnosti změnit svazkům směr přesunu i prostory denních odpočinků. Tato situace byla velmi poučná a přinesla řadu zkušeností. Celou řadu tehdejších zkušeností publikovala v r. 1962 Vojenská mysl.

S. Chalupa: Při systému POSL, organizované podle Oper-51-2, zůstává při náhlých změnách na osách bez užítu větší část rozvinutých pořádkových orgánů, zatímco vojska na nových směrech jich mají nedostatek. Manévr pořádkových orgánů je v tomto případě složitá záležitost a v potřebném čase zpravidla neuskutečnitelná. Proto se hledaly různé způsoby eliminace těchto nepříznivých vlivů. Poměrně nejvhodnější byl způsob postupného rozvíjení pořádkových jednotek po skocích před čely proudů na přesunu. Nejlépe se osvědčilo rozvíjení sil a prostředků POSL po jednotlivých pořádkových úsecích. Avšak ani toto řešení není optimální a neodpovídá již dnešním požadavkům zabezpečení manévru. **Bojová činnost si vyžaduje pořádkovou službu, která by nebyla odtržena od pochodujičích vojsk a byla schopna pružné a okamžité reakce na vzniklé změny.**

S. Raban: Oper-51-2 vychází ze systému pořádkových prostorů. Tento způsob zabezpečení pořádkové služby do hloubky i šířky zároveň vyžaduje příliš mnoho času na rozestavění regulačních hlídek. Velmi složité a časově náročné je stažení těchto orgánů a jejich opětovné zasazení do boje nebo k dalšímu pořádkovému úkolu. Současně je tento způsob náročný i na počet důstojníků a spojovacího materiálu. Proto se časem u některých svazků začala organizovat pořádková služba pružněji po osách, s vypuštěním pořádkových prostorů.

Největší nedostatek a hlavní příčina toho, proč dnes, kdy celá armáda je léta plně motorizovaná a kdy proudy útvarů za přesunu představují desítky a proudy divizí stovky kilometrů, je skutečnost, že útvary, svazky ani svazy nemají pro pořádkovou službu organické prostředky. Pořádkové jednotky v provozních praporech armád a velitelských rotách divizí jsou určeny a vybaveny pouze k zabezpečení pořádkové služby na místech velení a při jejich přesunech.

Současná praxe vycvičení několika rot nebo některého praporu v divizi k pořádkové službě je řešení nouzové a málo vyhovující. Výcvik je převážně zaměřován na regulaci pohybu a silně se opomíjejí úkoly pořádkové služby v prostorech rozmístění vojsk apod.

S. Chalupa: V boji se může stát, že právě tyto vycvičené jednotky nebude možno pro pořádkovou službu uvolnit. Kromě toho dosud z úkolů pořádkové služby zabezpečujeme dočasně vydělenými jednotkami převážně jen úkoly

regulace pohybu. To je také příčinou toho, proč se neplní úkoly policejního charakteru, jako udržování všeobecného pořádku, kontrola utajení, maskování apod.

Zmíněný předpis k zabezpečení pořádkové služby za přesunu požaduje v průměru na každé dva kilometry jednoho orgánu pořádkové služby.

Divize přesunující se např. po 3 osách na vzdálenost 250 km by měla jen na regulování na osách vyčlenit 375 vojáků. S orgány správců pořádkových prostorů, úseků a se strážními hlídkami by to bylo kolem 500 osob.

Systém, který odvádí z bojových jednotek divize na značnou dobu hodnotu jednoho motostřeleckého praporu, je v současné době překonán a vyžaduje řešení.

S. Raban: Velitelé kromě jednotek POSL, vydělují jednotky také k ochraně raketových vojsk, k ochraně míst velení a týlu, k zesílení a zabezpečení různých odřadů. To vše pak v souhrnu značně snižuje přímou bojovou hodnotu útvarů a svazků.

Tuto situaci způsobuje především v některých směrech zastaralá organizační struktura, která zasluhuje řešení.

S. Chalupa: Vojsková pořádková služba je trvalý prostředek velení vojskům. Je spjata nejen s přesuny, ale s veškerou činností vojsk v poli. Kontrola a udržení pořádku ve všech prostorech rozmístění a činnosti vojsk a zabezpečení plynulosti a organizovanosti přesunu jsou složité, náročné úkoly. Mohou ji plnit pouze energičtí vojáci se specializovaným výcvikem. **Proto by měly být pořádkové jednotky trvale organizovány a soustavně cvičeny.**

2. Plán vojenskovědecké práce předvídá i perspektivní řešení úkolů pořádkové služby. Jakých výsledků dosáhl zatím zpracovatelský kolektiv a jaké jsou hlavní zásady nového návrhu na organizaci vojskové pořádkové služby?

S. Raban: Stav, na který jsme poukázali, samozřejmě vyžaduje řešení. Plán vojenskovědecké práce s řešením tohoto úkolu počítal v roce 1965 a 1966. V uplynulém roce byl vybrán pracovní kolektiv, vypracována notace i základní myšlenky nového řešení a byly rozpracovány dílčí studie. V tomto vojenskovědeckém úkolu nejde jen o perspektivní vyřešení systému vojskové pořádkové služby, ale i o sladění a návaznost všech součástí, o kterých jsem se zmínil v úvodu naší besedy.

Teoretickými podklady pro přijetí nové koncepce jsou analýzy dosavadního stavu a zkušeností. Na jejich základě bude vypracován nejvhodnější návrh, který se nakonec vtělí do předpisu.

Analýzu a návrh vojskové pořádkové služby, kterými se dnes zabýváme, řeší především vševojsková katedra vojenské akademie Antonína Zápotockého, která v letošním roce bude ověřovat své závěry u štábů některých svazků a okruhů. Spolupráce se zúčastní operační správa i správa bojové přípravy.

V diskusi k první otázce jsme již ukázali směry vývoje vojskové pořádkové služby. Je to především vysoká akceschopnost, odbornost a pohyblivost vojskové pořádkové služby a trvalé organizační uspořádání.

S. Chalupa: Na nutnost pohyblivé pořádkové služby poukazuje v posledních letech v odborném tisku řada autorů. Jde především o hypotetické vyjádření názoru o vedení proudů. **Pojem vedení proudů vyvolává však představu plnění tohoto úkolu minimálním počtem dobře připravených a vybavených lidí, jedoucích na čele proudů.**

Aplikace ustanovení polního řádu, který vyžaduje pětikilometrové mezery mezi praprcy, ale dokazuje, že vedení čela plukovního nebo divizního proudu nemůže nijak prospět již ani druhému v pořadí jedoucímu praporu, který vzhledem ke svému vzdálenému sousedu je vlastně bez pořádkové služby. **Je proto potřeba najít nejnižší stupeň, který vyžaduje vlastní, bezprostřední vedení.**

Druhou významnou okolností je skutečnost, že ani bezprostředně vedený, dejme tomu praporek proud není vedením vždy plně zabezpečen. **Na pochodových osách budou vždy místa, která nebude možno obejít a která vzhledem ke své složitosti, nepřehlednosti a nebezpečnosti budou vyžadovat alespoň dočasný, stacionární způsob regulování proudů.**

Po rozboru charakteru pochodových os v prostoru pravděpodobné činnosti našich vojsk jsme došli k závěru, že v průměru připadá na každých 20 km jedno takové místo. Uvážíme-li, že několikadenní pochodový výkon nebude v průměru přesahovat 250 km za 24 hodin,* pak na jednu osu připadá 12–13 těchto míst. Z toho 2/3 vyžadují dočasné stacionární orgány na dvou, zbytek na třech a více regulačních stanovištích. **Jde většinou o komplikovaná sídliště středního typu, ve kterých by se v časovém předstihu, daném vzdáleností mezi proudy, pohyblivý pořádkový orgán praporu nestál zorientovat a plynule vést proud.** U velkoměst je nutno počítat vždy s objížďkou.

S. Raban: Tyto v práci podrobně rozpracované úvahy chceme pokládat za zdůvodněný základ návrhu organizační struktury. Je třeba ještě připomenout, že v sídlištích a na velkých křižovatkách nejde jen o „provedení“ proudů těmito místy, ale také o zamezení jiného provozu na křižovatkách po dobu průjezdu jednotek.

S. Chalupa: Má-li pořádková služba zabezpečovat plynulý pohyb vojsk, musí svou kvalitou, především pohyblivostí, předstihovat možnosti vojsk. Musí mít rychlé, na komunikacích a v terénu dobře manévrující prostředky.

Pokud jde o organizační učlenění, jsme toho názoru, že žádný stupeň velení nemůže být odkazován na nadřazeného. Každý velitel, jehož jednotka za pochodu tvoří organický celek, by měl být vybaven prostředky k zabezpečení.

Naznačil jsem již, že **nejnižší stupeň, který by měl mít své vlastní pořádkové orgány, je prapor a jemu na roveň postavené jednotky.** Potvrzuje to i skutečnost, že prapor se dnes přesunuje jako celek, bez zvláštních rotních nebo čtových vzdáleností. Bude-li zabezpečen prapor, nepotřebuje pluk již o mnoho více, než prostředky k vedení plukovních součástí.

Velký význam v tomto systému by měly pořádkové orgány divize, které by plnily zejména úkoly vedení čel proudů, řízení činnosti OZP a technických uzavíracích hlídek a hlavně funkci dočasné stacionární pořádkové služby ve dříve zmíněných prostorech po dobu projetí celého proudu. Časové propočty

*) Rozbor pochodových možností vojsk uvádí článek „Reálně plánovat přesuny vojsk“ ve VM č. 1/1966.

ukazují, že druhý způsob, tj. přebírání tohoto úkolu jedoucimi pořádkovými orgány by nebylo spolehlivé a vhodné. Konečné a rozhodující slovo v tom však bude možno říci po praktickém přezkoušení.

S. Raban: K naší práci jsme měli k dispozici sovětský předpis o pořádkové službě a předpis a příručky národní lidové armády NDR. Máme také literaturu, které je poměrně málo. V těchto pramenech je však podstatou organizace pořádkové služby vesměs dnes již zastaralý stacionární způsob použití orgánů pořádkové služby k regulaci přesunů vojsk. Dověděl jsem se, že na problematice přesunů a pořádkové služby pracují někteří soudruzi v drážďanské vojenské akademii a že by s námi chtěli spolupracovat. My bychom jejich spolupráci velmi rádi uvítali a pokusíme se s nimi navázat součinnost.

S. Chalupa: Naskytá se otázka, zda je účelné vzhledem k včasnosti zásahu vytvářet u štábu svazu a vyššího svazu zálohu pořádkových orgánů k řešení složitých situací ve prospěch vojsk.

V průběhu operací budou situace, kdy přesunující se svazky budou napadeny skupinovými údery, kdy zničením míst velení může přechodně docházet k desorientaci vojsk, kdy v důsledku náhlých změn situace na frontě bude potřeba vyvést napadené svazky na jiný směr a podobně.

Potřebná doba k obnovení spojení a nebezpečí z prodlení si v takovém případě vyžádají zásah nadřízeného štábu.

Včasnost a podmíněná účelnost zásahu zálohy pořádkových orgánů je tudíž závislá na rychlosti dopravních prostředků.

Bude-li např. štáb svazku uprostřed 150 km širokého útočného pásma, pak k nejvzdálenějšímu proudu křídelního svazku může být až 75 km; to představuje vzdálenost po ose 100—120 km. Při průměrné rychlosti přesunu zálohy pořádkových orgánů 50 km/hod. by byly třeba k zásahu nejméně 2 hodiny času.

Ve vyšším svazu mohou být vzhledem k šířce pásma tyto vzdálenosti ještě nevýhodnější.

Jediný prostředek, kterým je možno uskutečnit operativní zásah, je proto vrtulník.

Po rozboru eventualit, které by bylo potřeba řešit zásahem vyšších štábů, by měla být stanovena síla a složení vojenských pořádkových orgánů operačních svazků.

S. Raban: Ve vojenském tisku se objevil názor, že vševojsková armáda by pro úkoly pořádkové služby mohla mít samostatný motostřelecký pluk, který by také plnil úkoly vševojskové zálohy, úkoly v ZUO, protivýsadkové zálohy apod.

Toto řešení je kompromisní a situaci by nevyřešilo. Lze předpokládat, že další zmíněné možnosti tohoto pluku by byly v boji neléhavější a zdánlivě méně naléhavá potřeba POSL by opět musela ustoupit do pozadí.

Jak jsem se již částečně zmínil vpředu, pořádková služba, odpovídající podmínkám operací a charakteru války, je objektivně trojího druhu:

- vojsková,
- týlová,
- teritoriální.

Každý druh má svoje specifické zvláštnosti, které jsou dány účelem, pro který je určena.

Cílem úkolem vojskové POSL je dát do rukou velitele a štábu prostředek k zabezpečení řízení přesunů a manévru vojsk a k zabezpečení pořádku v prostorech bojových jednotek. Tyto úkoly vyžadují, aby byla velmi pohyblivá, pružná a odborně vycvičená.

Odlišný charakter týlové POSL je dán úkolem zabezpečit pořádek v týlovém prostoru vojsk a v týlovém provozu. Neklade již takové požadavky na neustálý pohyb POSL do stále nových prostorů. Ani manévr orgány týlové POSL nebude tak častý. Může být proto skromněji vybavena terénními dopravními prostředky i spojeními, ale musí být více školená v zásadách týlového provozu i v bezpečnostních otázkách.

Teritoriální POSL má podobný charakter jako týlová. Může být ještě méně pohyblivá, protože bude pracovat v podstatě ve stále stejných prostorech. Ovšem i ona musí mít možnost manévru na objezdné komunikace. Její specifikou je rozložení na velkém prostoru, důležitost spolupráce s civilními orgány, řízení ke zvládnutí jak vojenského, ta i civilního provozu a častá potřeba doplnění (popřípadě i organizací Svazarmu apod.) ke zvládnutí nárazových úkolů.

Jak týlové, tak i teritoriální pořádkové služby bude ovšem využíváno i k zabezpečení přesunů vojsk, která během přesunu po regulovaných týlových i teritoriálních osách mohou ponechat většinu své POSL nerozvinutou.

3. Jak byla zabezpečena pořádková služba útvarů a svazků druhů vojsk?

S. Raban: Hovořili jsme již o tom, že tempo operace nepřipouští, aby od přijetí nebo vydání rozkazu k jeho realizaci prošlo mnoho času. To klade zvýšené požadavky na vlastní zabezpečení přesunu každého útvaru a svazku. Proto i útvary a svazky druhů vojsk by měly být schopny zabezpečit svůj přesun a manévr i vlastní pořádkovou službou. Organizace pořádkové služby útvarů a svazků druhů vojsk by měla být diferencovaně odstupňována podle délky přesunu a manévru, který zpravidla ten který útvar (svazek) samostatně uskutečňuje. K zabezpečení mimořádných úkolů může poskytnout pomoc nadřízený štáb ze své zálohy pořádkových orgánů. Důležitost samostatného vybavení útvarů a svazků vojsk orgány POSL podstrhuje důležitost a způsob činnosti některých vojsk (např. útvarů raketového vojska) a také nutnost zajistit pořádkovou a policejní službu i v prostorech činnosti mimo vlastní přesun.

S. Chalupa: Důležité bude ovšem správné vyřešení vzájemné pravomoci ve složitých situacích. Mám na mysli např. rychlý zásah některé armádní nebo frontové zálohy, který může přetínat pásmo přesunující se divize apod. V takových případech bude nutné zasadit orgány pořádkové služby a důstojníky vyšších štábů na křižovatky a regulační čáry v prostorech, kde by mohlo dojít k nepořádkům a zdržením.

4. Hovořili jsme dosud o úkolech pořádkové služby za pohybu. Jaké přednosti by měla nová organizace v prostorech rozmístění vojsk?

S. Chalupa: Pořádkové službě v prostorech rozmístění vojsk byla dosud věnována malá pozornost. Týká se to především plně i předpisu Oper-51-2, který

je zaměřen především na přesuny a organizaci pořádkové služby v různých druzích bojové činnosti. To je pravděpodobně i jedna z příčin, proč dosud nejsou v organizaci stále pořádkové orgány, o jejichž potřebě a prospěšnosti není pochyb.

S. Raban: Možný protivník počítá se silnou výsadkovou, diverzní a pozemní průzkumnou činností v bojovém pásmu a zvláště v prostorech druhých sledů, záloh, v prostorech rozmístění mimo boj i v týlových prostorech.

Bylo by neodpustitelným idealismem, kdybychom se domnívali, že se v našich vojscích nenajdou i marodéři, dezertéři a vůbec nekalé živly. Konečně i řádní vojáci mohou vlivem účinků jaderných zbraní propadnout dočasné panice. V případech izolace jednotek postižených infekcemi bude nutné bezpečně uzavřít karanténní prostor.

Ostatně i udržení přísného pořádku v prostorech soustředění je základní podmínkou udržení vysoké bojové pohotovosti jednotek při rozmístění mimo boj.

Bude tedy správné položit důraz i na policejní funkci pořádkové služby. Stálé orgány POSL by měly tu výhodu, že by v této činnosti mohly být zvlášť školeny a cvičeny; to je pro správný výkon této služby nezbytné.

S. Chalupa: Zavedení organické pořádkové služby by mělo svůj význam i pro mírový režim života vojsk. Pořádkové jednotky by se s úspěchem mohly používat k pořádkovým úkolům v ubytovacích prostorech a v posádkách, kde by vykonávaly kontrolu kázně. Tím by postupně rostla jejich autorita, tolik potřebná při plnění bojového úkolu.

5. Počítá se po dalším rozpracování a dokončení teoretické části úkolu s ověřením u vojsk?

S. Raban: Přezkoušení teoretických závěrů plánujeme v době po obhajobě teoretických výsledků práce řádným oponentským řízením před orgánem vojenskovedecké sekce Vědecké rady ministra národní obrany a před zpracováním závěrů do nového návrhu předpisu. Počítáme s tím, že i nový předpis bude schválen zatím jen jako návrh nebo prozatímní předpis, aby bylo možné jeho ustanovení důkladně i dále přezkoušet v praxi. Teprve potom by měl být vydán jako trvalý předpis.

Předpokládáme, že vojenské okruhy a některé svazky vyvinou iniciativu a pomohou teoretické závěry přezkoušet v rámci plánovaných cvičení s vojsky. Nepočítáme zatím s návrhem zvláštního zkušební cvičení; zbytečně by zvýšilo náklady na experiment, který je možné uskutečnit jako součást běžných cvičení.

Závěr

V rozhovoru byly nastíněny tendence řešení činnosti a organizace vojskové pořádkové služby, které by odpovídaly vývoji vojenského umění.

Redakce přivítá zejména názory a zkušenosti čtenářů, které by přispěly k nejlepšímu vyřešení tohoto úkolu.